

Balga ötletek helyett politikai elszántságot!

A Magyar Helsinki Bizottság állásfoglalása
a határon túli magyarok helyzetéről és a kormány javaslatairól

2005. január 12.

Sajtóhírek szerint a Kormány öt intézkedést tervez „a határon túli magyarokért érzett nemzeti felelősség jegyében”. A Magyar Helsinki Bizottság elemzése szerint ezek az intézkedések vagy csak új nevet adnak meglévő intézményeknek (nemzeti vízum), vagy megvalósíthatatlanok (az uniós országokba is érvényes útlevelel más országok állampolgárainak). A gyorsabb honosítási eljárás sem segít azon a problémán, hogy a honosítást csak az kérheti, aki igazolni tudja, hogy Magyarországon van hol laknia, van miből élnie. Erre pedig a határon túli magyarok többsége nem képes, főképpen azért nem, mert Magyarországon általában munkavállalási engedély nélkül, „feketén” foglalkoztatják őket. A kormánynak is mérlegelnie kellene: vajon a határon túli magyaroknak, amennyiben Magyarországon kívánnak élni, nincs-e *alanyi joguk* arra, hogy magyar állampolgárok legyenek.

1. A rosszul feltett kérdést fájdalmas válasz követte: a magyar választópolgárok többsége nem támogatta a határon túl élő magyarok kettős állampolgárságát. A Magyarok Világszövetsége, az ellenzéki pártok és egyes határon túli magyar szervezetek képtelenek megbékélni a választópolgárok akaratával. A magyar kormány ahelyett, hogy befejezettnek tekintené a vitát az eldöntött kérdésről, és megvalósítható megoldásokat keresne a kettős állampolgárság kérdése mögött megbúvó valódi problémákra, kivitelezhetetlen álmegoldásokkal hitegeti a hazai közvéleményt és a határon túli szervezeteket.

2. A vízum, amelyet a Magyar Köztársaság hatóságai adnak ki, jelenleg is nemzeti vízum. Ma is kérhető és adható három hónapnál hosszabb tartózkodásra jogosító vízum, ha a külföldi oktatási, egészségügyi célból vagy családi kapcsolatai fenntartása érdekében kéri, feltéve, hogy magyarországi tartózkodása idején van hol laknia, van, miből megélnie. Ilyen vízumot tehát csak diákok és vagyonos emberek kaphatnak, illetve olyanok, akiknek Magyarországon jómódú hozzátartozóik vannak – függetlenül attól, hogy magyar nemzetiségűek-e vagy sem.

3. A határon túli magyar fogalmát közjogi tartalommal csak akkor lehet megtölteni, ha erről megegyezés születik azzal az állammal, amelynek a határon túli magyar állampolgára. De még ebben az esetben is kérdéses, hogy lehet-e a fogalomnak közjogi tartalma azon túl, hogy minden demokratikus jogállamnak el kell ismernie a nemzeti kisebbségek létezését és jogait. Az Európai Unió más országaiba érvényes útlevelet más országok állampolgárainak a magyar hatóságok semmi módon nem adhatnak. Ha majd Magyarország is részese lesz a schengeni rendszernek, akkor adhatunk valamennyi schengeni országra érvényes vízumot, de nem a magyar nemzetiségűeknek, hanem mindenkinek, aki a schengeni végrehajtási rendeletek alapján kérhet és kaphat ilyen vízumot. Vízumra azonban a szomszédos országok lakosai közül csak Ukrajna, valamint Szerbia és Montenegró állampolgárainak van szükségük.

4. A határon túli magyar közösségek autonómia-törekvéseiről elsősorban e közösségeknek kell dönteniük. Az önkormányzatiság elve, amelyet az új román kormány támogat, mindenképpen közelebb viheti a magyar közösségeket az autonómiához. Ezzel szemben a viszonyosság elve az eddig kifejtett formájában nem vehető komolyan, hiszen Magyarországon sehol sem élnek olyan nagy számban kisebbségi csoportok, hogy a területi autonómia biztosítható lenne a számukra. Viszont valóban felvethető a kisebbségi önkormányzatok nem területi, hanem döntéshozatali, költségvetési autonómiája: ehhez persze gyökeresen át kellene alakítani a kisebbségi önkormányzatok megválasztásának rendszerét. Egy így értelmezett autonómia valóban példa lehetne a szomszédos

országok számára is. Magyarország, a mindenkori magyar kormány felelősséget visel a határon túli magyarokért – ezt az alkotmány is kimondja. Ezért a magyar nyelvű oktatás, a munkahelyteremtés támogatása indokolt, szükséges. Ezeknek a programoknak azonban átláthatóknak és ellenőrizhetőeknek kell lenniük mind a határon túli magyar közösségek, mind a hazai adófizetők számára.

5. A gyors honosítás kívánalmát csak helyeselni lehet. De félrevezető, ha a kormányzat azt a látszatot kelti, mintha a honosítás lassúságának elsősorban ügyintézési okai lennének. A honosítás feltétele a tartózkodási engedély, tartózkodási engedélyt pedig csak az kaphat, akinek a lakása és megélhetése Magyarországon biztosítva van. Ez a szabály nem változott 1993 óta, és nem enyhít rajta sem a kérelmező magyar nemzetisége, sem az, ha Magyarországon családjá van. A honosítást lassítja a bürokrácia, de legfőbb akadály az, hogy a külföldi, hiába magyar, nem jut Magyarországon munkahelyhez. Nem mintha nem volna munka. De a kockázat ellenére is sokkal olcsóbb feketén alkalmazni, mint legálisan, munkavállalási engedély birtokában. Munkavállalási engedély nélkül pedig hiába dolgozik valaki látástól vakulásig, egy hajszállal sem kerül közelebb a tartózkodási engedélyhez és annak nyomán a honosításhoz.

Románia három éven belül az Európai Unió tagja lesz, előkészületben van Horvátország csatlakozása is. Ez a legnagyobb határon túli közösség, az erdélyi magyarok vonatkozásában túlhaladottá teszi a problémát: a román (és horvát) állampolgárok nemzetiségüktől függetlenül éppen olyan feltételekkel utazhatnak és telepedhetnek le az unió más országaiban, mint a magyar állampolgárok. A kormányt tehát semmi sem kényszeríti kapkodásra, üres látszatemegoldások ajánlgatására.

Szerbia és Montenegró, valamint Ukrajna magyar nemzetiségű állampolgárai azonban hátrányos helyzetbe kerülnek más magyar közösségek tagjaival szemben. Erre a jelen helyzetben és a belátható jövőben nincs megoldás. Illetve csak egyetlen megoldás van: az, ha áttelepülnek Magyarországra, és egyszerűsített eljárás keretében megkapják a magyar állampolgárságot.

Nemcsak az ő érdekükben, de elvi, erkölcsi okokból is indokolt felvetni a kérdést: ha a határon túli magyarok – akik magyarnak vallják magukat és magyar az anyanyelvük – éppen olyan magyarok, mint a magyarországi magyarok, vajon nincs-e joguk arra is hogy, amennyiben Magyarországon kívánnak élni, magyar állampolgárok legyenek?. Vagyis minden áttelepülő magyarnak *alanyi jogon* biztosítani kellene a honosítás lehetőségét. Így járt el a Német Szövetségi Köztársaság a német határoktól Keletre élő németekkel. Így jár el Izrael Állam azokkal a zsidó emberekkel, akik az ottmaradás szándékával lépnek az ország földjére.

Ennek az elvnek a kimondásához politikai elszántságra volna szükség a kormány, erkölcsi támogatásra a magyar társadalom részéről. Meg némi bizalomra! Annak a megértésére, hogy a határon túli magyarok túlnyomó többsége nemcsak azért marad a szülőföldjén, mert az anyaországban nem kap tartózkodási engedélyt.

*További érdeklődés esetén, kérjük, hívja Kőszeg Ferencet, a Magyar Helsinki Bizottság elnökét:
321-4327, 321-4323 (Magyar Helsinki Bizottság)
30/200-3957 (mobil)*

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu